

СУБ'ЄКТИ ТА ОБ'ЄКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЧИННОГО ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Свірко С.В.,

д.е.н., професор кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» ✉

Фаріон А.І.,

к.е.н., викладач кафедри обліку у бюджетній та соціальній сфері, Тернопільський національний економічний університет

- ▣ У статті представлена точка зору авторів на визначення суб'єктно-об'єктного поля Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі України в контексті чинного вітчизняного законодавства.
- ▣ Стратегія, модернізація, об'єкт, суб'єкт, державний сектор, бухгалтерський облік, бюджетний облік.

СУБЪЕКТЫ И ОБЪЕКТЫ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В ГОСУДАРСТВЕННОМ СЕКТОРЕ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ ДЕЙСТВУЮЩЕГО ОТЕЧЕСТВЕННОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА

Свирко С.В.,

д.э.н., профессор кафедры учета в кредитных и бюджетных учреждениях и экономического анализа ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана»

Фарион А.И.,

к.э.н., преподаватель кафедры учета в бюджетной и социальной сфере, Тернопольский национальный экономический университет

- ▣ В статье представлена точка зрения авторов на определение субъектно-объектного поля Стратегии модернизации системы бухгалтерского учета в государственном секторе Украины в контексте действующего отечественного законодательства.
- ▣ Стратегия, модернизация, объект, субъект, государственный сектор, бухгалтерский учет, бюджетный учет.

SUBJECT AND OBJECT OF ACCOUNTING SYSTEM IN THE PUBLIC SECTOR OF UKRAINE UNDER CURRENT NATIONAL LEGISLATION

Svirko S.V.,

Doctor of Economics, Professor of Credit and Budget Institutions Accounting and Economic Analysis Department, SEU «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman»

Farion A.I.,

PhD, Lecturer of Department of Accounting in Public and Social Sector, Ternopil National Economic University

- ▣ The point of view about subject-object area definition of Strategy to modernize accounting system in public sector of Ukraine under current national legislation is represented.
- ▣ Strategy, modernization, object, subject, public sector, accounting, budget accounting.

Постановка проблеми

Вітчизняний бюджетний облік перебуває на етапі активного реформування, метою якого є наближення його теорії та практики до узагальнених в Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку для державного сектора облікових надбань світового співтовариства. Зміна теоретичних засад, методологічних положень та методичних підходів потребує оновлення терміносистеми бюджетного обліку України. Вочевидь, її якість та дієвість залежить від точності семантичних меж першоджерельних понять, які закріплені Постановою Кабінету Міністрів України №34 від 16.01.07 р. «Про затвердження

Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі України на 2007-2015 рр.» [1].

Аналіз останніх досліджень та невирішені раніше частини загальної проблеми

Питанням реформування вітчизняного бюджетного обліку присвячено наукові праці відомих вчених у цій галузі Гізатуліної Л. В., Єфіменко Т. І., Левицької Л. Г., Ловінської Л. Г., Сушко Н. І. та інших [2-5]. Втім, сучасні дослідження в сфері бюджетного обліку оминають проблеми первинного формування його понятійного апарату.

Мета статті

Дослідити суб'єктно-об'єктне поле бухгалтерського обліку в державному секторі України, визначене Стратегією модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі України на 2007-2015 рр. в контексті чинного вітчизняного законодавства.

Виклад основного матеріалу дослідження

На зламі тисячоліть Україна стала незалежною державою, яка розпочала власний шлях до світового співтовариства. Перші кроки у цьому напрямі були здійснені у 1992 р. зі вступом України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій [6]. Впродовж наступних років Україна активно співпрацювала з Європейським співтовариством з приводу визначення шляхів та форм їх співтовариства, положення щодо яких були закріплені 14 червня 1994 р. підписанням Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейським співтовариством та їх державами-членами [7]. Перше десятиріччя XXI ст. відзначилось активізацією процесів світової інтеграції України, а саме:

- обрання Україною курсу на вступ до Європейського співтовариства, який було підтверджено підписанням 21 лютого 2005 р. «Плану дій Україна – ЄС»;
- вступ України до Світової організації торгівлі 16 травня 2008 р., закріплене укладанням 5 лютого 2008 р. «Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі»;
- обрання Україною курсу на вступ до Північно-Атлантичного альянсу, оприлюднене 16 червня 2008 р. у спільній заяві засідання комісії Україна – НАТО щодо передумов переходу Україною до Плану дій із членства в НАТО;
- значні залучення Україною з 2008 р. коштів Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародного валютного фонду, Європейського банку реконструкції та розвитку з метою подальшого кредитування проектів економічного розвитку та подолання негативних наслідків світової фінансово-економічної кризи [8].

Прискорення приєднання України до співтовариства розвинутих країн світу потребувало відкритості та прозорості інформації щодо економічної діяльності країни, управління її фінансами та подання відповідно до міжнародних підходів формування економічних показників [9, с. 565]. На виконання цього запиту уряд країни розробив

та нормативно закріпив Стратегію модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі України на 2007-2015 рр.

Для кращого розуміння мети, завдань та напрямів Стратегії модернізації звернімося до з'ясування змістовного навантаження словосполучення «стратегія модернізації». Так, у новому тлумачному словнику української мови зазначено, що під словом «стратегія» слід розуміти: 1) мистецтво підготовки і ведення війни та великих воєнних операцій; наука про ведення війни – вища воєнна наука; про систему гри у спорті, при якій окремі ходи, комбінації, прийоми підпорядковані загальному, раніше обміркованому плану. 2) мистецтво суспільного та політичного керівництва масами, яке має визначати головний напрям їх дій, вчинків. 3) спосіб дій, лінія поведінки кого-небудь [10, с. 417]. В міжнародній вільній енциклопедії «Вікіпедія» закріплено таке значення слова «стратегія»: загальний, недеталізований план якої-небудь діяльності, що охоплює довгий період в часі, засіб досягнення складної мети [11].

Модернізація являє собою удосконалення, покращення, оновлення об'єкта, приведення його у відповідність до нових вимог та норм, технічних умов, показників якості [12].

Пряме проектування наведених визначень на вказаний у Стратегії модернізації об'єкт – систему бухгалтерського обліку в державному секторі – дає змогу для формулювання поняття стратегії модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі як загального плану дій з його оновлення та удосконалення на певний тривалий період часу. Логічним продовженням наведеного визначення є висновок про те, що результатом реалізації Стратегії модернізації має виступити модифікована система бухгалтерського обліку в державному секторі. Втім, це твердження суперечить структурі національної системи бухгалтерського обліку, яка на сьогоднішній день представлена бухгалтерським обліком підприємств і організацій, бухгалтерським обліком банківських установ, бухгалтерським обліком бюджетних установ та бухгалтерським обліком казначейських органів. Останні дві її складові утворюють бухгалтерський бюджетний облік, який розпочав своє існування в якості комплексного утворення у другій половині XX ст. [13; 14]. Поняття «системи бухгалтерського обліку в державному секторі» було вперше внесено в понятійне поле вітчизняного бухгалтерського обліку саме Стратегією модернізації, а тому, з огляду на семантичне значення поняття «модернізація», некоректним вбачається його застосування до бухгалтерського обліку в державному секторі, оскільки він виступає новою складовою системи вітчизняного бухгалтерського

обліку, яка має бути сформована на основі бухгалтерського бюджетного обліку (з огляду на вказаний суб'єктний склад Стратегії модернізації). За цих умов правомірною буде така ідентифікація стратегії модернізації щодо фактичного об'єкта модифікації: стратегія модернізації бухгалтерського бюджетного обліку.

Отже, незважаючи на повну відповідність представленою визначенню власне змісту Стратегії модернізації, воно виявляє припущену в останній неточність, яка при детальному розгляді перетворюється на досить вагоме упущення. Йдеться про «категорійне», чи «поняттєве», значення державного сектора, який виступає фундаментом об'єкта Стратегії модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі.

Питання визначення поняття та складових вітчизняного державного сектора є досить проблематичним, оскільки в межах нормативно-правового та наукового поля дослідження вказаного об'єкта вирізняються різні підходи та бачення. Так, колектив авторів під керівництвом відомого українського вченого-економіста Мочерного С.В. в Економічній енциклопедії презентує таке визначення: «Державний сектор – частина економіки, що перебуває у державній власності, управляється, регулюється і контролюється державними органами» [15, с. 342]. Ставровський Є. розглядає державний сектор як інструмент держави та органів місцевого самоврядування, за допомогою якого вони правомочні здійснювати пряме та опосередковане втручання в економіку країни (регіону) для виконання своєї регуляторної функції [16, с. 13]. Єщенко П., Кваснюк Б. та Бірюков О. трактують поняття «державний сектор» як такий, що призначений для відтворення суспільних благ [17]. Кучеренко В., Карпова В., Кузнецов Є. вважають, що державний сектор економіки – це комплекс господарських об'єктів, які належать центральним та місцевим органам влади [18 с. 15].

Найбільш деталізоване визначення державного сектора належить колективу авторів монографії «Модернізація суспільного сектора економіки в умовах глобальних змін», у якій зазначено, що «під державним сектором ... слід розуміти ту частину економічної системи, що передана у повну чи часткову власність державі, для забезпечення загальних потреб суспільства, критеріями автентичності якого будуть не лише форма власності, а й права управління, отримання прибутку у вигляді дивідендів та розпорядження централізованими фондами грошових коштів його інституційними одиницями» [19, с. 27].

Заслужують на увагу позиції українських вчених, обґрунтовані та запропоновані ними в дисертаційних роботах. Так, Кухар О. В. характеризує державний сектор як комплекс підприємств, установ та організацій, діяльність яких безпосередньо забезпечують державні органи управління, що перебувають у повній або частковій власності держави та функціонують з метою отримання прибутку (соціального ефекту) та вирішення загальнонаціональних чи регіональних соціально-економічних проблем [21, с. 5–6]. Медведєв Д. М. пропонує розглядати поняття «державний сектор» як сукупність економічних об'єктів, сформованих на основі або за участю державної власності (підприємств, установ), стосовно яких можливе здійснення управління суб'єктами державної та місцевої влади [22, с. 5]. Головінов О. М. вважає, що «...державний сектор економіки є єдиною, цілісною системою об'єктів державного господарства і суб'єктів державного господарювання в ринковій економіці як її неминучий результат, з одного боку, і в цій своїй якості як сутнісна передумова її ефективного функціонування, з іншого боку...» [23, с. 10].

Аналіз наведених визначень вказує на певну єдність авторів у трактуванні вказаної дефініції в контексті права власності, яка спостерігається на тлі неоднозначної ідентифікації суб'єктів державного сектора. Йдеться про три різні підходи, які у загальному вигляді можна представити наступним чином:

- суб'єкти державного сектора – підприємства, організації та установи, що належать до державного сектора;
- суб'єктами державного сектора виступають підприємства, організації та установи, що входять як до державного, так і до комунального сектора;
- до складу суб'єктів державного сектора входять державні підприємства та всі бюджетні установи й організації України.

Така нечіткість позиції щодо важливої економічної категорії незрозуміла, але припустима в умовах проведення наукової дискусії. На її продовження відзначимо, що порівняння варіантів запропонованої структури з легітимним складом державного сектора України вказує на повну відповідність першого варіанту законодавчо закріпленим положенням та необхідність спростування другого підходу, оскільки ст. 22 Господарського кодексу України вказує, що «...суб'єктами господарювання державного сектора економіки є суб'єкти, що діють на основі лише державної власності, а також суб'єкти, державна частка у статутному капіталі яких перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує

державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів. Повноваження суб'єктів управління у державному секторі економіки – Кабінету Міністрів України, міністерств, інших органів влади та організацій щодо суб'єктів господарювання визначаються законом. Держава реалізує право державної власності у державному секторі економіки через систему організаційно-господарських повноважень відповідних органів управління щодо суб'єктів господарювання,

що належать до цього сектора і здійснюють свою діяльність на основі права господарського відання або права оперативного управління» [25]. Третій варіант трактування складу суб'єктів суперечить як положенням ст. 22, так і ст. 24 вказаного нормативного акта, оскільки бюджетні установи й організації мають як державну, так і комунальну природу створення та фінансового забезпечення і не можуть однозначно бути ідентифіковані в межах виключно одного з цих секторів (табл. 1.1) [26].

Таблиця 1.1

Склад суб'єктів державного та комунальних секторів економіки України

СУБ'ЄКТИ	СЕКТОР	ДЕРЖАВНИЙ СЕКТОР	КОМУНАЛЬНИЙ СЕКТОР
Суб'єкти управління		Кабінет Міністрів України	Органи місцевого самоврядування
		Міністерства України	
		Відомства України	
		Інші органи державної влади	
Суб'єкти господарювання		Підприємства та організації, що діють на правах державної форми власності	Підприємства та організації, що діють на правах комунальної форми власності
		Суб'єкти господарювання, державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50%	Суб'єкти господарювання, частка комунальної власності у статутному капіталі яких перевищує 50%
		Суб'єкти господарювання, державна частка у статутному капіталі яких становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів	Суб'єкти господарювання, частка комунальної власності у статутному капіталі яких становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів
		Бюджетні установи, які утворені органами державної влади та утримуються за рахунок коштів Державного бюджету	Бюджетні установи, які створені органами місцевого самоврядування і утримуються за рахунок коштів місцевих бюджетів

Гармонізація всіх елементів економічної системи України зі світовими положеннями та показниками мега- та мезоекономічних рівнів потребують розгляду питання ідентифікації державного сектора в контексті загальноприйнятих міжнародних підходів.

Їх узагальнення представлено у Керівництві зі Статистики державних фінансів 2001 [27]. Варто зазначити, що Статистика державних фінансів 2001 побудована на основі Системи національних рахунків 1993, відповідно до якої економіка поділяється на п'ять інституційних секторів: фінансових корпорацій, нефінансових корпорацій, державного управління, домашнього господарства, некомерційних організацій, що обслуговують домашнє господарства [28, с. 45, 46]. Чітке визначення державного сектора в системі Статистики державних фінансів відсутнє, втім, його запропонована структура дає змогу стверджувати, що державний сектор – це сукупність різних інституційних одиниць, які контролюються державою, як то [29, с. 23]:

- державні корпорації: нефінансові державні корпорації, фінансові державні корпорації (грошово-кредитні державні корпорації, включаючи Центральний банк, фінансові державні корпорації, окрім грошово-кредитних);

- сектор державного управління (центральный уряд, регіональні органи управління, органи місцевого управління).

Представлена структура державного сектора вказує на відсутність у Статистиці державних фінансів розподілу секторів економіки на державний та комунальний сектор, яке притаманне вітчизняній практиці інституалізації секторів економіки. З огляду на це, стають зрозумілими підходи тих вітчизняних учених, які підтримують позицію щодо структури державного сектора, закріплену Статистикою державних фінансів. Слід також відзначити існуючу єдність у трактуванні поняття «державного сектора» на міжнародному регулятивному рівні. Так, Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку для державного сектора у «Вступі» визначають державний сектор як сукупність національного уряду, регіональних органів управління (наприклад, штатів, провінцій, територій), місцевих (наприклад, міські, районні (селищні) органів управління та відповідних державних суб'єктів господарювання (наприклад, агенції, правління, комісії та підприємства) [30].

Важливою складовою державного сектора виступає сектор державного управління, який має досить розгалужену структуру (рис.1) [27].

Рис. 1. Структура сектора державного управління

Варто пояснити, що під контрольованими та фінансово залежними суб'єктами за всіма підсекторами слід розуміти установи та організації, які утворені відповідними органами влади та знаходяться на їх фінансовому забезпеченні (отримують асигнування з відповідного рівня бюджетів). Фактично вказані складові є аналогами органів виконавчої та законодавчої влади усіх рівнів, бюджетних установ та державних соціальних цільових фондів України, які і виступають суб'єктами бухгалтерського бюджетного обліку.

Повертаючись до розгляду цього питання, нагадаймо, що Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі визнає суб'єктами бухгалтерського обліку в державному секторі Міністерство фінансів, що здійснює державну політику у сфері бухгалтерського обліку, розпорядників бюджетних коштів, Державне казначейство та державні цільові фонди, які забезпечують ведення бухгалтерського обліку. Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі» закріплено дещо скорочений їх склад – розпорядники бюджетних коштів, Державне казначейство та державні цільові фонди [31].

З метою співставлення категорій «суб'єкти бухгалтерського обліку в державному секторі» та «суб'єкти державного сектора» звернемося до спеціалізованої літератури. Її дослідження свідчить про вкрай обмежений інтерес авторів до важливої теоретичної позиції бухгалтерського

обліку, якою є суб'єкти бухгалтерського обліку. Серед значної кількості вітчизняних авторів, що досліджують теоретичні проблеми бухгалтерського обліку, чітко про свою позицію з цього питання заявили тільки два авторські колективи: колектив вчених-економістів кафедри обліку та аудиту Київського національного університету ім. Т. Шевченка вважає, що «... суб'єкт бухгалтерського обліку – це господарюючий суб'єкт в особі підприємства, організації, установи, особи тощо» [32]; колектив науковців кафедри обліку та аудиту Хмельницького національного університету в фундаментальній монографії «Системи обліку в Україні: трансформація до міжнародної практики» визначає «... в якості суб'єктів бухгалтерського обліку господарюючі суб'єкти – самостійно функціонуючі господарюючі одиниці...» [33, с. 65].

Звернення до російських авторів надало змогу отримати такі визначення суб'єкта бухгалтерського обліку:

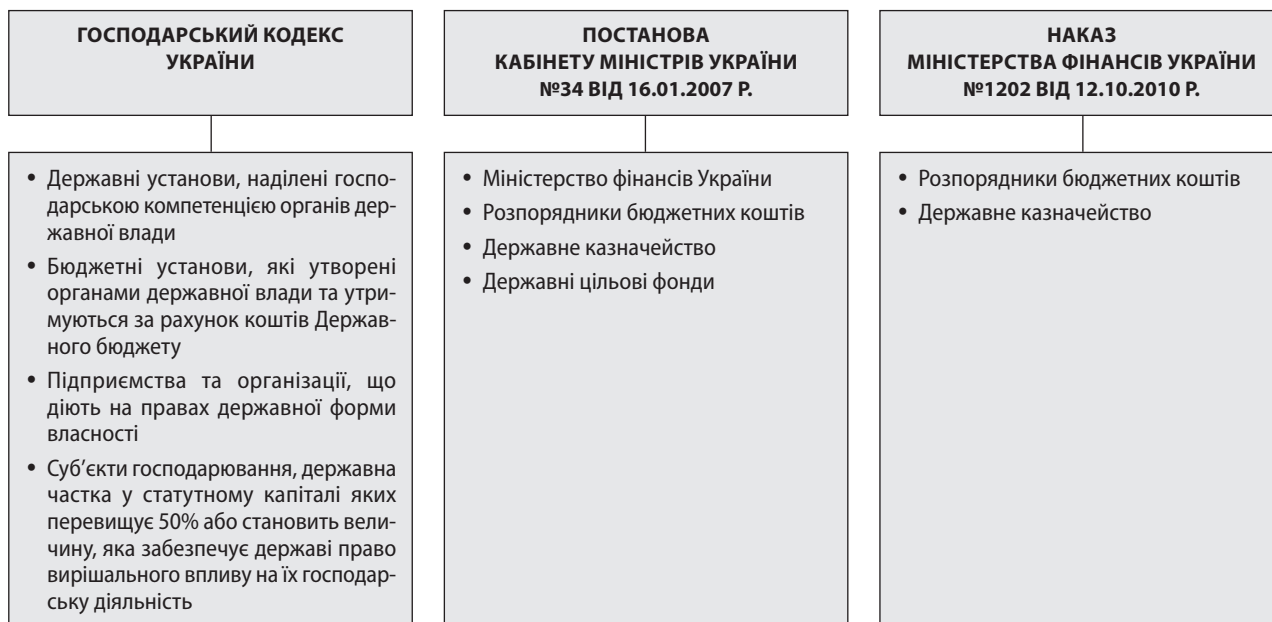
- особа (юридична та фізична, що здійснює підприємницьку діяльність), від імені якої здійснюється бухгалтерський облік [34, с. 25];
- суб'єкт (юридичні особи та індивідуальні підприємці), від імені якого здійснюється бухгалтерський облік [35, с. 392].

Зважаючи на представлені однорідні позиції авторів щодо суб'єктів бухгалтерського обліку та нормативні положення в частині структури державного сектора економіки, у тому числі характером участі держави та органів державної влади

у господарській діяльності (відповідно до ст. 8 Господарського кодексу України, держава, органи державної влади не є суб'єктами господарювання; вони являють собою суб'єкти, наділені господарською компетенцією, яка реалізується через державні установи), легітимною буде ідентифікація суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі як суб'єктів управління (в особі їх представників) та суб'єктів господарювання вказаного сектора економіки України, зокрема: державні установи, наділені господарською компетенцією органів державної влади; бюджетні установи, які утворені органами державної влади та утримуються за рахунок коштів Державного бюджету; підприємства та організації, що діють на правах державної форми власності; суб'єкти господарювання, державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50% або становить

величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів, які здійснюють ведення бухгалтерського обліку.

Представлене авторське обґрунтування поняття «суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі» на основі Господарського кодексу України суперечить закріпленям розділом «Загальні питання» Стратегії модернізації та ст. 4 Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі (рис. 2). Господарський кодекс України як закон загальної дії має найвищу юридичну силу в вітчизняному нормативно-правовому полі, а тому, відповідно до юридичних положень законотворчої діяльності, положення інших, нижчих за «субординацією» нормативних актів, які йому не відповідають, слід визнавати юридично недійсними.

Зазначимо, що закріплене в Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі України суб'єктне коло повністю збігається з суб'єктами бюджетного бухгалтерського обліку [36, с. 3, 9; 37, с. 7]. Вивчення нормативно-правових документів у галузі статистики, а саме Класифікації інституційних секторів економіки України, сформованої на основі Системи національних рахунків 1993 ООН та затвердженої Наказом Державного комітету статистики України №96 від 18.04.2005 р., свідчить про повну ідентичність суб'єктів сектора загального державного управління та складу суб'єктів бюджетного обліку, а отже закріплених у Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі України [38].

Висновки

Проведений огляд правових, структурних та економічних основ формування та забезпечення функціонування вітчизняного державного сектора, сектора загального державного управління, бюджетного бухгалтерського обліку свідчить про необхідність внесення змін до Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі України в частині уточнення суб'єктного складу, а отже і загального формулювання. За викладених вище умов правомірним буде ідентифікація стратегії модернізації щодо фактичного об'єкта модифікації та суб'єктів: стратегія модернізації бухгалтерського бюджетного обліку з метою побудови системи бухгалтерського обліку в секторі загального державного управління. Практична реалізація пропозицій авторів статті потребує

внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 16.01.2007 р. №34 «Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 рр.», а також до Наказів Міністерства фінансів України №1541 від 28.12.2009 р., №1202 від 12.10.2010 р., №1629 від 24.12.2010 р., №1022 від 11.08.2011 р., №1798 від 29.12.2011 р., №52 від 25.01.2012 р., №568 від 18.05.2012 р., якими було затверджено

19 національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі.

Подальша розбудова терміносистеми бюджетного обліку або бухгалтерського обліку в секторі загального державного управління сприятиме формуванню нового науково-обґрунтованого теоретичного базису вказаної складової вітчизняної системи бухгалтерського обліку.

1. Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2007 р. № 34 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=888-2007-%F0>.
2. Сушко Н., Пзатуліна Л. Реформування системи бухгалтерського обліку в державному секторі // Незалежний АУДИТОР. – 2012. - № 6 (липень). – С. 56-57.
3. Сушко Н. І. Реалізація реформ бухгалтерського обліку в державному секторі // Державний бухгалтер і аудитор. – 2012. - № 1. – С. 11-17.
4. Інформаційне забезпечення управління державними фінансами: [у 2-х т.] (наук.-практ. видан.) / за заг. ред. Ф. О. Ярошенка. – К.: ДННУ «Акад. фін. управління», 2010. – Т. 1: Стандартизація бюджетного обліку як інструмент модернізації державних фінансів України / Т. І. Єфіменко, Л. Г. Ловінська, С. В. Свірко, С. О. Левицька та ін. – 2010. – 226 с.
5. Левицька С. О., Кошка К. А. Результативність перших етапів розвитку реалізації стратегії модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування: Випуск 3 (47). Секція Економіка. Частина І. – 2009 – Рівне: НУВГП – С. 379-387.
6. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій: Закон України № 2402-ХІІ від 03.06.1992 р.
7. Про ратифікацію Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: Закон України № 237/94-ВР від 10.11.1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=998_012
8. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mfa.gov.ua/data/upload/publication/turkey/ua/43/ukr-ifo.doc
9. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку: монографія / (Гець В. М., Александрова В. П., Артьомова Т. І., Бажал Ю. М., Барановський О. І., Близнюк В. В. та ін.); за ред. акад. НАН України В. М. Гейця. – К.: Ін-т екон. прогноз, Фенікс, 2003. – 1008 с.
10. Новий тлумачний словник української мови: у 4 т. / уклад. Яремко В. В., Сліпущко О. М. — Т. 4. — К.: АКОМП, 2001. – 941 с.
11. Стратегія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Стратегия>.
12. Модернизация [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Модернизация>
13. Кауцкий Л. С. Бюджетный учет и отчетность. – М.: Центральные заочные курсы по повышению квалификации главных и старших бухгалтеров при Всесоюзном заочном финансовом институте, 1952. – 350 с.
14. Дедков Е. П. Развитие бюджетного учета. – М.: Госфиниздат, 1962. – 135 с.
15. Економічна енциклопедія [Текст] : у 3 т. / гол. ред. Б. Д. Гаврилишин. - К.: Видавничий центр «Академія», 2000. - Т. 3: П (поручництво) - Я (японський центр продуктивності) / (В. Д. Гаврилишин, С. В. Мочерний, О. А. Устенко, О. І. Амоша, Л. К. Безчасний та ін.) / відп. ред. С. В. Мочерний. - К.; Т.: [б. в.], 2002. - 952 с.
16. Ставровский Е. О. Формировании государственного сектора экономики / Е. Ставровский // Экономика Украины. – 1999. – № 7. – С. 12–19.
17. Єщенко П. С. Нова модель держави / П. С. Єщенко, Б. Є. Кваснюк, О. А. Бірюков. – Слов'янськ, 2002. – 144 с.
18. Кучеренко В. Р. Основы государственного регулирования экономики :уч. пособ. / В. Р. Кучеренко, В. А. Карпов, Е. А. Кузнецов. – Одесса: Астропринт, 2001. – 160 с.
19. Модернізація суспільного сектора економіки в умовах глобальних змін: монографія (А. Ф. Мельник, Г. Л. Монастирський, Т. Л. Желюк, А. Ю. Жуковська, А. Ю. Васіна, О. В. Другопольський, Л. А. Лаврів, О. Ф. Овсянко-Бердадів, Н. В. Ціщик, О. З. Апостолюк, Ю. А. Богач) / за ред. д-ра екон. н., проф. А. Ф. Мельник. – Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка». – 2009. – 528 с.
20. Бондаренко Н. В. Концепція розвитку державного сектора економіки // Держава та регіони. Серія: Економіка і підприємництво. Вип. 1. – 2010. – Запоріжжя: КПУ – С. 40-45.
21. Кухар О. В. Державний сектор в умовах ринкової трансформації економіки України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. : 08.01.01 / О. В. Кухар. – Львів, 2004. – 22 с.
22. Медведєв Д. М. Розвиток державного сектора економіки в Україні [Текст]: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.02.03 / Медведєв Дмитро Михайлович; НАН України, Інститут економіки промисловості. – Донецьк, 2006. – 20 с.
23. Головінов О. М. Державний сектор сучасної економіки: питання теорії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук.: 08.00.01 / О. М. Головінов. – Донецьк, 2009. – 28 с.
24. О. Пасхавер Управління державною власністю в Україні: аналіз і рекомендації з удосконалення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://brc.undp.org.ua/img/publications/Governance%20in%20state%20property_analytical%20note_Pashaver_ukr.pdf
25. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
26. Фаріон А. І., Галько О. Т. Фінансове середовище як основа формування діяльності підприємств державної форми власності / А. І. Фаріон, О. Т. Галько // Вісник національного університету водного господарства та природокористування. – Вип. 4 (44). – Ч. 2. – Рівне, 2008. – С. 123-125.
27. Руководство по статистике государственных финансов 2001 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfs/manual/rus/index.htm>
28. Моторин Р. М., Моторина Т. М. Система національних рахунків: навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2001. – 336 с.
29. Царук О. В. Гармонізація системи статистики державних фінансів з міжнародними стандартами: статистика державного боргу та дефіциту бюджету // Статистика України. - 2006. - № 3. - С. 21-25.
30. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку для державного сектора [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/document/81046/B4.pdf>
31. Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі: Наказ Міністерства фінансів України № 1202 від 12.10.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1017-10>.
32. Шарманська В. М., Шарманська С. О., Головка І. В. Судова бухгалтерія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ebooktime.net/book_63_glava_4_Модуль_1_ТЕОРЕТИД.html
33. Система обліку в Україні: трансформація до міжнародної практики / (М. П. Войнаренко, Л. В. Скоробагата, А. В. Хмелевська, С. В. Третько, М. С. Васюковська та ін.) / за ред. проф. М. П. Войнаренка. – Київ: Наукова думка, 2002. – 718 с.
34. Медведєв М. Ю. Общая теория учета: естественный, бухгалтерский и компьютерный методы. – М.: Дело и Сервис, 2001. – 752 с.
35. Медведєв М. Ю. Бухгалтерский словарь. – М.: ТК Велби, Проспект, 2007. – 488 с.
36. Свірко С. В. Облік виконання бюджету: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. (для студентів магістерської програми «Облік і аудит»). – К.: КНЕУ, 2004. – 290 с.
37. Джого Р. Т., Синельник Л. М., Дунаєва М. В. Облік у бюджетних установах: підручник / за ред. Р. Т. Джого. – К.: КНЕУ, 2006. – 480 с.
38. Про затвердження Класифікації інституційних секторів економіки України: Наказ Державного комітету статистики України № 96 від 18.04.05 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0096202-05>.